

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASI XALIQLARINIŇ TURAQ JAY QURILISI TARIYXI HAQQINDA ULIWMA MAĖLIWMATLAR

Eshmuratov. M.S.

Qaraqalpaq mámleketlik universitetiniń úlken oqıtıwshısı.

Bektursinova. Q.Q.

Qaraqalpaq mámleketlik universitetiniń assistent oqıtıwshısı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19480461>

Annotaciya. *Ilimiy maqalada Qaraqalpaqstan Respublikası aymağında jasawshı xalıqlardıń turaq jay qurılısı tariyxı kompleksli túrde úyrenilgen. Izertlewde áyyemgi dáwirlerden baslap házirgi kunge shekemgi dáwirde turaq jay arxitekturasınıń qalıplesiwi, rawajlanıw basqıshları hám oğan tásir etken tiykarǵı faktorlar analizlengen.*

Atap aytqanda, kóshebeli turmıs tárizine sáykes keletuǵın qara úylerdiń konstruktivlik hám funkcional ózgeshelikleri, otırıqshı turmıs tárizine ótiw barısında payda bolǵan dástúriy turaq jay formaları, ishki qora sisteması, qurılıs materialları hám bezew elementleri ilimiy tiykarda sáwlelendirilgen.

Sonday-aq, klimatlıq shárayatlar, ekologiyalıq mashqalalar, sonúń ishinde, Aral teńizi menen baylanıslı ózgerislerdiń turaq jay qurılısına táhiri de kórip shıǵılǵan.

Maqalada sovet dáwiri hám gárezsizlik jıllarındaǵı qurılıs siyasatı, zamanagóy arxitekturalıq sheshimler jáne milliy dástúrlerdı saqlaw hám rawajlandırıw máseleleri analizlengen. Izertlew nátiyjeleri aymaqlıq arxitekturalıq miyrastı úyreniw, onı asırıp-abaylaw hám zamanagóy qurılıs ámeliyatında qollanıw ushın áhmiyetli ilimiy tiykar bolıp xızmet etedi.

Tayanısh sózler: *Qaraqalpaq arxitekturası, qara úy, qurılıs materialları, xalıq ámeliy kórkem-óneri, milliy qádiriyatlar, arxitekturalıq miyras, turaq jay evolyuciyası, klimatqa beyimlesiw, qurılıs texnologiyaları.*

A GENERAL OVERVIEW OF THE HISTORY OF RESIDENTIAL CONSTRUCTION OF THE PEOPLES OF THE REPUBLIC OF KARAKALPAKSTAN

Abstract. *This scientific article provides a comprehensive study of the history of residential construction among the peoples living in the territory of the Republic of Karakalpakstan. The research analyzes the formation and developmental stages of residential architecture from ancient times to the present day, along with the main factors that influenced it.*

Specifically, it scientifically elucidates the structural and functional features of yurts adapted to a nomadic lifestyle, the traditional housing forms that emerged during the transition to a settled way of life, the inner courtyard system, construction materials, and decorative elements.

Additionally, the impact of climatic conditions and environmental problems on residential construction, including changes related to the Aral Sea, are examined. The article also analyzes construction policies during the Soviet period and the years of independence, modern architectural approaches, and the challenges of preserving and developing national traditions. The findings of this research serve as an important scientific basis for studying the regional architectural heritage, its preservation, and its application in modern construction practices.

Keywords: *Karakalpak architecture, yurt, construction materials, folk applied art, national values, architectural heritage, residential evolution, climatic adaptation, construction technologies.*

ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ ОБ ИСТОРИИ ЖИЛИЩНОГО СТРОИТЕЛЬСТВА НАРОДОВ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН

Аннотация. В данной научной статье комплексно исследуется история жилищного строительства народов, проживающих на территории Республики Каракалпакстан. В исследовании анализируются формирование, этапы развития жилищной архитектуры с древнейших времен до наших дней, а также основные факторы, повлиявшие на этот процесс. В частности, на научной основе освещаются конструктивные и функциональные особенности юрт, адаптированных к кочевому образу жизни, традиционные формы жилищ, возникшие в процессе перехода к оседлости, система внутреннего двора, строительные материалы и декоративные элементы.

Также рассматривается влияние на жилищное строительство климатических условий и экологических проблем, в том числе изменений, связанных с Аральским морем. В статье анализируется строительная политика советского периода и лет независимости, современные архитектурные подходы, а также вопросы сохранения и развития национальных традиций. Результаты исследования служат важной научной основой для изучения, сохранения и применения регионального архитектурного наследия в современной строительной практике.

Ключевые слова: Каракалпакская архитектура, юрта, строительные материалы, народное прикладное искусство, национальные ценности, архитектурное наследие, эволюция жилища, климатическая адаптация, строительные технологии.

KIRISIW

Qaraqalpaqstan Respublikası aymaǵında jasap kelgen xalıqlardıń turaq jay qurılısı tariyxı Oraylıq Aziyanıń ulıwma mádeniy, sociallıq hám ekonomikalıq rawajlanıwı menen tıǵız baylanıslı jaǵdayda qalıplesken. Bul aymaqtıń tábiyiy-klimatlıq sharayatı, yaǵnıy keskin kontinental klimat, jazdıń jazıyrama ıssısı hám qıstıń ayazlı suwıǵı, sonday-aq, Ámiwdárya deltasınıń ózine tán geografıyalıq ózgeshelikleri turaq jay arxitekturasına tikkeley tásir kórsetken. Qaraqalpaq xalqı tariyxıy tárepten yarım kóshpelilik hám otırıqshılıq turmıs tárizin birge alıp barǵanlıqtan, olardıń turaq jay qurılısı da iykemlesiwsheń hám funkcional ózgesheliklerge iye bolǵan.

Áyyemgi dáwirlerde Qaraqalpaqstan aymaǵında jasaǵan xalıq tiykarınan kóshpeli turmıs keshirgen. Sol sebepli olar ushın jeńil, tez tigilip, tez kóshiriletuǵın turaq jaılar zárúr bolǵan.

Bunday turaq jaıların eń tiykarǵı túri qara úy esaplanadı. Qara úyler aǵash súyek (kerege, uwaq) hám kiyiz sırtlıqlardan ibarat bolıp, olardıń tiykarǵı artıqmashılıǵı kóship-qonıwǵa qolaylı hám klimatqa jaqsı beyimleskenliginde esaplanadı. Qara úydiń ishki dúzilisi de belgili bir tártipke iye bolıp, onda shańaraqlıq hám jámiyetlik qatnasıqlar sáwlelengen. Mısalı, úydiń ortası oshaq ushın ajratılǵan bolsa, onıń átirapı jasaw hám dem alıw ornı sıpatında xızmet etken. Qara úyler tek ǵana jasaw ornı bolıp qalmastan, bálki mádeniy hám ruwxıy oray wazıypasın da atqarǵan. Onda túrli dástúriy máresimler, jıyınlar hám ilajlar ótkerilgen.

Qara úydiń dúzilisi hám bezewleri arqalı shańaraqtıń jámiyettegi ornı, ekonomikalıq jaǵdayı hám estetik talǵamı kórinetuǵın bolǵan. Ásirese, qara úy ishindegi gilem, palas, kesteler hám aǵash naǵısları qaraqalpaq xalqınıń bay ámeliy-bezew kórkem ónerin kórsetedi. Waqtıttıń ótiwi menen, ásirese Ámiwdárya deltasında suwǵarmalı diyqanshılıqtıń rawajlanıwı nátiyjesinde xalıq áste-aqırın otırıqshı turmıs tárizine óte basladı. Bul bolsa turaq jay qurılısında túpkilikli ózgerislerge alıp keldi. Endi bekkem, uzaq múddet xızmet etetuǵın turaq jaılar qurıla basladı.

Bunday jaylar tiykarınan shiyki gerbish (paxsa), ılay hám qamıstan salınan. Úyler kóbinese jerden sál biyiklew etip qurılın bolıp, bul ıgallıqtan saqlanıw ushın zárúrli áhmiyetke iye edi. Dástúriy qaraqalpaq tam úyeleriniń tiykarǵı ózgeshelikleriniń biri olardıń jabıq qorǵan ishine qurılınǵı bolıp tabıladı. Úyler kóbinese ishki qorǵan átirapında jaylastırılın bolıp, bul sistema shańaraqlıq turmıstı sırtqı tásirlerden qorǵawǵa xızmet etken. Qorǵan ishinde xojalıq imaratları, asxana, qoyma hám sharwa ushın jaylar bolın. Bul bolsa úy xojalıǵınıń óz aldına bolıwın támiyinlegen. Arxitekturalıq tárepten qaraqalpaq úyelerinde funkcionallıq ústem áhmiyetke iye bolın. Diywallar qalıń etip qurılıp, jazda salqın, qısta bolsa ıssılıqtı saqlaw qásiyetine iye bolın. Tóbeleri tegis bolıp, geyde jazǵı dem alıw ornı retinde de paydalanılın.

Terezeler kishi hám az sanlı bolıp, bul ıssılıqtı saqlaw hám quyash nurın normasında túsiriw ushın xızmet etken. XIX ásir aqırını hám XX ásir baslarında aymaqta sociallıq-ekonomikalıq ózgerisler kúsheyiwı nátiyjesinde turaq jay qurılısında jańa elementler payda boldı. Rossiya imperiyası hám keyinirek sovet dáwirinde qurılıs materialları hám texnologiyalarına jańalıqlar kirip keldi. Pısken gerbish, cement hám metall konstrukciyalar keń qollanıla basladı. Nátiyjede dástúriy jaylar menen bir qatarda zamanagóy úyler de salındı. Sovet dáwirinde kollektivlestiriw siyasatı nátiyjesinde awıllıq jerlerde úlgili joybarlar tiykarında úyler qurıla basladı. Bul úyler dástúriy arxitekturalıq parıq etip, kóbirek standartlastırılın hám funkcionallıq jaqtan ápiwayılastırılın edi. Sonıń menen birge, milliy arxitekturalıq elementler áste-aqırın azayıp bardı. Biraq, ayırım aymaqlarda dástúriy qurılıs usılları saqlanıp qaldı hám olar zamanagóy texnologiyalar menen uyǵınlastırıldı. Ğárezsizlik jıllarında bolsa milliy qádiriyatlardı qayta tiklew hám rawajlandırıw procesinde dástúriy arxitekturalıq qızıǵıwshılıq jáne de arttı. Qaraqalpaq xalqınıń turaq jay qurılısı dástúrleri qayta úyrenilip, zamanagóy arxitekturalıq menen integraciyanı baqta. Búgingi kúnde aymaqta qurılıp atırın úyler zamanagóy qolaylıqlarǵa iye bolıwı menen birge, milliy usıl elementlerin de ózinde jámlemekte.

Sonday-aq, ekologiyalıq faktorlar da zamanagóy qurılısta áhmiyetli rol atqarmaqta.

Ámiwdárya deltasındaǵı ekologiyalıq mashqalalar, sonıń ishinde, Aral teńizi apatshılıǵı aymaqtıń klimatına úlken tásir kórsetti. Bul bolsa turaq jay qurılısında jańa jantasıwılardı talap etpekte. Energiya únemleytuǵın materiallar, ıssılıq izolyaciyası hám ekologiyalıq taza texnologiyalar keńnen qollanıлмақта. Qaraqalpaqstan aymaǵında turaq jay qurılısınıń keyingi basqıshların úyreniwde arxeologiyalıq hám etnografiyalıq derekler úlken áhmiyetke iye. Ásirese, Ámiwdárya deltasında alıp barılın izertlewler bul aymaqta áyyemnen-aq rawajlanın otırıqshı mádeniyat bar bolınǵıńın tastıyıqlaydı. Bul jerde áyyemgi qorǵanlar, qala qaldıqları hám turaq jay estelikleri tabılın bolıp, olar xalıqtıń turaq jay qurılısında ádewir rawajlanın texnologiyalardan paydalanınǵıńın kórsetedi. Áyyemgi dáwirlerde qurılın úylerdiń tiykarǵı materialı shiyki gerbish bolıp, olar quyashta keptirilgen ılaydan tayarlanın. Bul materialdıń keńnen qollanıwı aymaqta tas hám aǵash resurslarınıń sheklengenligi menen túsindiriledi.

Arxeologiyalıq estelikler, atap aytqanda, Topıraq qala sıyaqlı obyektler, áyyemgi turaq jaylardıń quramalı dúziliske iye bolınǵıńın kórsetedi. Bunday imaratlarda tek ǵana jasaw ushın bólmeler emes, al xojalıq iskerligi ushın arnawlı orınlar, qoymaxanalar hám qorǵanıw diywalları da bolın. Bul bolsa sol dáwir xalqınıń sociallıq dúzilisi hám ekonomikalıq iskerligi ádewir rawajlanınǵıńın ańlatadı. Orta ásirlerge kelip, aymaqta islam mádeniyatınıń keń tarqalıwı menen birge, turaq jay arxitekturasında da belgili ózgerisler júz berdi. Turaq jay qurılısında ishki hawli sisteması jánede jetilistirildi. Bul sistema tek ǵana klimatlıq shárayatlarǵa beyimlesiwdi emes, al diniy hám mádeniy qádiriyatlarǵa ámel etiwdi de támiyinlegen.

Háwliniń ishinde jaylasqan bólmeler sırtqı ortalıqtan bóleklenip, bul shańaraq aǵzalarınń jeke ómirin qorǵawǵa xızmet etken. Qaraqalpaq xalqınıń turaq jay qurılısında bezew hám dizayn elementleri de áhmiyetli orın tutqan. Diywallarǵa islengen geometriyalıq naǵıslar, aǵash oymashılıǵı hám reńli bezewler tek ǵana estetikalıq wazıypanı atqarıp qoymastan, al belgili bir simvollar mánislerge de iye bolǵan. Máselen, ayırım naǵıslar berekettiń, qorǵanıwdıń yamasa abadanlıqtıń belgisi sıpatında qaralǵan. Bul bolsa xalıqtıń dúnyaqarası hám isenim sisteması menen tıǵız baylanıslı bolǵan. XIX ásirdiń ekinshi yarımında aymaqta júz bergen siyasiy ózgerisler, atap aytqanda, Rossiya imperiyasınıń Orta Aziyanı basıp alıwı nátiyjesinde jergilikli qurılıs dástúrlerine sırtqı tásir kúsheydi. Jańa qurılıs materialları, sonıń ishinde, pısken gerbish hám metall konstrukciyalar keń tarqaldı. Sonday-aq, Evropa usılındaǵı turaq jay joybarları da áste-aqırın engizile basladı. Bul bolsa jergilikli hám sırtqı arxitekturalıq usıllardıń úylesiwine alıp keldi. Sovet dáwirinde bolsa turaq jay qurılısı pútkilley jańa basqıshqa kóterildi.

Mámleket tárepien oraylastırılǵan rejlestiriw tiykarında kóp qabatlı úyler, sociallıq infrastruktura obyektleri hám jańa turaq jay massivleri qurıldı. Ásirese, Nókis qalasınıń rawajlanıwı menen urbanizaciya procesi jedellesti. Bul dáwirde qurılǵan úyler zamanagóy qolaylıqlarǵa iye bolıp, elektr energiyası, suw támiynatı hám ısıtıw sistemaları menen úskenelengen. Biraq, sovet dáwirinde dástúriy arxitektura elementleri kóp jaǵdaylarda itibardan shette qaldı. Tipik joybarlar tiykarında qurılǵan úyler aymaqtıń klimatlıq hám mádeniy ózgesheliklerin tolıq esapqa almaǵan. Nátiyjede, ayırım jaǵdaylarda bunday úyler jergilikli shárayatqa sáykes kelmey qalǵan. Soǵan qaramastan, awıllıq aymaqlarda dástúriy úy-jay qurılısı saqlanıp qalǵan hám áwladtan-áwladqa ótip kelgen. Ǵárezsizlikten keyingi dáwirde bolsa milliy ózlikti ańlaw procesi kúsheyip, dástúriy arxitekturaǵa bolǵan qızıǵıwshılıq arttı. Zamanagóy qurılıs texnologiyaları menen birge milliy usıl elementlerin qollanıw tendenciyası payda boldı.

Búgingi kúnde qurılıp atırǵan úyler energiya nátiyjeliligi, ekologiyalıq tazalıǵı hám estetikalıq tartımlılıǵı menen ajıralıp turadı. Sonıń menen birge, ishki háwli, áywan hám milliy bezew elementleri sıyaqlı dástúriy unsırlar da keńnen qullanılmaqta. Qaraqalpaqstan aymaǵında turaq jay qurılısınıń rawajlanıwına ekologiyalıq faktorlar da sezilerli tásir kórsetken. Ásirese, Aral teńiziniń qurıp barıwı nátiyjesinde júzege kelgen ekologiyalıq krizis xalıqtıń jasaw shárayatına tikkeley tásir etti. Shań-tozańlar, shorlanıw hám klimattıń keskinlesiwı turaq jay qurılısında jańa qatnaslardı talap etpekte. Sonday-aq, zamanagóy arxitektura hám urbanizaciya processleri de aymaqta jańa turaq jay túrleriniń payda bolıwına alıp kelmekte. Kóp qabatlı úyler, kottedjler hám zamanagóy turaq jay kompleksleri qurılmaqta. Bul bolsa xalıqtıń turmıs dárejesi hám talaplarınıń ózgerip baratırǵanınan dárek beredi. Sonıń menen birge, tariyxıy hám mádeniy miyrastı saqlaw máselesi de áhmiyetli bolıp qalmaqta. Qaraqalpaq xalqınıń turaq jay qurılısı tariyxın jánede tereńirek analiz etiwde otawlardıń ishki dúzilisi hám funkcionál zonalarǵa bóliniwı ayırıqsha ilimiy qızıǵıwshılıq oyatadı. Otawdıń ishki keńisligi qatań tártip tiykarında shólkemlestirilgen bolıp, hár bir aymaqtıń ózine tán wazıypası bolǵan. Oraylıq bólimde jaylasqan oshaq tek ǵana ıssılıq dáregi emes, bálki shańaraq birligi hám berekettiń timsalı sıpatında qaralǵan. Oshaqtıń ústindegi tútin shıǵatuǵın tesik — shańaraq — otawdıń eń áhmiyetli konstruktivlik elementi esaplanadı. Bul element jaqtılıq hám samallatıwdı támiyinlew menen birge, simvollar mániste aspan menen baylanıs noqatı sıpatında túsindirilgen. Otaw ishinde er adamlar hám hayal-qızlar ushın ajratılǵan aymaqlar da bolǵan. Ádette, kireberiske jaqın orın er adamlar ushın mólsherlengen bolsa, ishkeridegi salıstırmalı jabıq hám qolaylı bólim hayal-qızlar hám balalar ushın ajratılǵan. Miymanlar ushın bolsa ayırıqsha orın ajratılıp, ol eń bezetilgen hám húrmetli aymaq esaplanǵan.

Bul ishki dúzilis qaraqalpaq xalqınıń sociallıq qatnasıqları, shańaraqlıq qádiriyatları hám miymandoslıq dástúrlerin sáwlelendiredi. Otawlardıń sırtqı kórinisi de olardıń funkcional ózgesheliklerine sáykes túrde qalıplesken. Dóngelek forma samalğa shıdamlılıqtı támiyinlep, ishki ıssılıqtı bir qalıpte saqlaw imkaniyatın bergen. Kiyiz qaplama jazda ıssılıqtı qaytarıp, qısta bolsa suwıqtan qorǵaǵan. Ağash súyegi bolsa bekkemlik hám iykemlesiwshenlikti támiyinlegen.

Bul konstruktiv sheshimler ásirler dawamında sınaqtan ótip, óziniń nátiyjeliligin dálillegen. Otırıqshı turmıs tárizine ótiw processinde bolsa turaq jay qurılısında jańa elementler payda boldı. Ásirese, Xorezm menen tıǵız baylanıslar nátiyjesinde qaraqalpaq úylerinde ayırım ózgerisler gúzetildi. Bul aymaqta áyyemnen rawajlanǵan suwǵarmalı diyqansılıq hám qala qurılısı dástúrleri qaraqalpaq arxitekturasına da tásir kórsetti. Nátiyjede úyler kóbirek bekkem materiallardan qurılısı basladı hám olardıń joybarlastırılıwı quramalılastı. Dástúriy qaraqalpaq úylerinde aywan áhmiyetli elementlerdiń biri esaplanǵan. Aywan jazǵı dem alıw, miyman kútiw hám hár qıylı turmıslıq jumıslardı orınlaw ushın xızmet etken. Ol kóbinese háwligе qarap ashılǵan bolıp, sayalı hám salqın ortalıq jaratqan. Aywan baǵanaları aǵashtan islenip, olar naǵıs oyıwshılıq óneri menen bezetilgen. Bul bolsa úyge estetikalıq kórinis beriw menen birge, milliy kórkem ónerdiń kórinisi sıpatında da xızmet etken. Qaraqalpaq úylerinde paydalanılǵan qurılıs materialları aymaqtıń tábiyǵıy resurslarına sáykes túrde tańlanǵan. Ílay, qamıs hám aǵash tiykarǵı materiallar bolıp, olar ekologiyalıq taza hám arzan esaplanǵan. Qamıs tamdı basırıwda keńnen qollanılıp, ıssılıq izolyaciyasın támiyinlegen. Ílay bolsa diywallar soǵıwda tiykarǵı material bolıp xızmet etken. Bul materiallardıń birikpesi úy ishinde qolaylı mikroklimat jaratıwǵa járdem bergen.

XX ásirniń ekinshi yarımında, ásirese, sanaatlastırw processleri kúsheyiw menen, qurılısta jańa materiallar keń qollanıla basladı. Temir-beton, piske gerbish hám basqa sanaat ónimleri dástúriy materiallardı áste-aqırın qısıp shıǵara basladı. Bul bolsa úylerdiń bekkemligin arttırǵan bolsa da, ayırım jaǵdaylarda olardıń klimatqa beyimlesiwshenligin páseytken. Sonıń menen birge, zamanagóy arxitekturalıq kózqaraslar qaraqalpaq turaq jay qurılısına jańa imkaniyatlar alıp keldi. Energiya nátiyjeliligi, ekologiyalıq turaqlılıq hám qolaylılıq tiykarǵı ólshemlerge aylandı. Máselen, quyash panelleri, ıssılıq izolyaciyası hám zamanagóy ventilyaciya sistemaları keńnen qollanılmaqta. Bul bolsa tek ǵana energiyanı únemlewdi támiyinlemey, al ekologiyalıq ortalıqtı da jaqsılaydı. Qaraqalpaqstan aymaǵında turaq jay qurılısınıń rawajlanıwın basqa Oraylıq Aziya xalıqları menen salıstırw da zárúrli ilimiy áhmiyetke iye. Mısalı, Qazaq hám Qırǵız xalıqlarında da otaw keń tarqalǵan bolsa da, olardıń bezewleri hám ishki dúzilisinde belgili bir parıqlar bar. Ózbek hám túrkmen xalıqlarında bolsa kóbirek otırıqshı turmıs tárizine sáykes kelisikli úyler ústemlik etedi. Bul parıqlar hár bir xalıqtıń tariyxıy rawajlanıwı, ekonomikalıq iskerligi hám mádeniy qádiriyatları menen túsindiriledi.

Búgingi kúnde Qaraqalpaqstan aymaǵında turaq jay qurılısı zamanagóy urbanizaciya processleri menen úylesimli túrde rawajlanbaqta. Jańa turaq jay massivleri, infrastruktura obyektleri hám sociallıq xızmetler sisteması qurılmaqta. Sonıń menen birge, tariyxıy hám mádeniy miyrastı saqlawǵa ayırıqsha itibar qaratılmaqta. Dástúriy turaq jay úlgielerin restavraciyalaw, olardı turizm obyektlerine aylandırw hám ilimiy izertlewler tiykarında úyreniw jumısları alıp barılmaqta.

Juwmaq

Juwmaqlap aytqanda, Qaraqalpaqstan Respublikası aymaǵında turaq jay qurılısı uzaq tariyxıy rawajlanıw processinde qalıplesken quramalı hám kóp qırlı sistema esaplanadı.

Bul processte tábiyy-geografiyalıq shárayat, xojalıq iskerligi, jámiyetlik dúzim hám mádeniy qádiriyatlar sheshiwshi rol oynagan. Dáslep kóshpeli turmıs tárizine beyimlesken otawlar arqalı qáliplesken turaq jay mádeniyatı keyinirek otırıqshı turmıs tárizine ótiw menen túp-tiykarınan ózgerip, bekkem hám quramalı dúziliske iye bolgan úylerdiń payda bolıwına alıp kelgen. Izertlew nátiyjeleri sonı kórsetedi, qaraqalpaq xalqınıń turaq jay qurılısı tek gána ámeliy mútájliklerden kelip shıqpastan, al olardıń estetikalıq kózqarasları, jámiyetlik qatnasıqları hám ruwxıy qádiriyatların da ózinde jamlegen.

Zamanagóy dáwirde urbanizaciya hám texnologiyalıq rawajlanıwdıń tásirinde turaq jay qurılısında sezilerli ózgerisler júz bermekte. Biraq, milliy arxitekturalıq dástúrlerdı saqlaw hám olardı zamanagóy arxitektura menen úylestiriw aktual másele bolıp qalmaqta. Usı kózqarastan, Qaraqalpaq turaq jay qurılısı tariyxın tereń úyreniw, táreplerin zamanagóy qurılıs ámeliyatına engiziw hám milliy arxitekturalıq miyrastı qásterlep saqlaw keleshek áwladlar ushın áhmiyetli wazıypalardıń biri bolıp tabıladı.

Paydalanılğan ádebiyatlar

1. Pugachenkova G. A. O'рта Osiyo arxitekturasi va uning rivojlanish bosqichlari. – Toshkent: Fan, 1990.
2. Sergey Tolstov. Drevniy Xorezm. – Moskva: MGU nashriyoti, 1948.
3. Allamuratov S. Qoraqalpoq xalqining etnografiyasi. – Nukus: Bilim, 1995.
4. Esbergenov X. Qoraqalpoq uy-joy me'morchiligi. – Nukus, 2001.
5. Qurbanov A. Markaziy Osiyoda an'anaviy turar joylar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
6. Karimov I. A. Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q. – Toshkent: Sharq, 1998.
7. Madraximov B. O'zbek va qoraqalpoq xalqlari me'morchiligi. – Toshkent, 2008.